

Висновки

1. Структуризація дисциплін спортивно-педагогічного циклу відповідно до курсу «ТМФВ» позитивно впливає на знання і практичне застосування методики навчання і розвитку рухових здібностей студентами II курсу.

2. Аналіз динаміки засвоєння знань у студентів II курсу після серії занять «ТМФВ» і «Гімнастики» показав:

— лекційний курс, побудований за принципом від загального до конкретного, дає змогу у вірному напрямку структурувати знання студентів;

— після виконання домашніх завдань з написання програм навчання п'яти вправам шкільної програми і розробки програм розвитку сили, проходження за цими розділами навчальної практики семантичний простір методики навчання змінився і свідчить про те, що студенти вірно розуміють позитивний вплив вправ на кінцевий результат. Їх семантичний простір наближається до семантичного простору експертів.

3. Технологія підготовки включає такі структурні елементи, як: лекція—семінар—самостійна робота, підготовка творчих завдань—практичні заняття (методичні, демонстраційні та навчальна практика)—розробка творчих уроків—навчальна практика.

Література

1. Гаврилова Т.А., Червинская К.Р. Извлечение и структурирование знаний для экспертных систем. — М.: Радио и связь, 1992. — 200 с.
2. Кук Н.М., Макдональд Дж. Формальная методология приобретения и представления экспертных знаний. — ТИИЭР. — Т. 74, № 10. — 1986. — С. 145—155.
3. Петренко В.Ф. Психосемантика сознания. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1988. — 208 с.
4. Талызина Н.Ф. Теоретические основы контроля в учебном процессе. — М.: Знание, 1983. — 96 с.
5. Терехина А.Ю. Представление структуры знаний методами многомерного шкалирования. — М.: ВНИИСИ, 1988. — 53 с.
6. Забора А.В. Зміст і технологія професійної підготовки вчителя фізичної культури // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Збірник наукових праць. — Харків: ХДПУ, 2000. — Вип. 12. — С.149—155.

ПРОБЛЕМИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФІЗКУЛЬТУРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Викладач кафедри ТМФВ І.В. Лущик

Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

Створення науково обґрунтованої системи підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності в галузі фізичної культури є однією з актуальних педагогічних проблем у вищій школі. Головними завданнями залишаються постійне підвищення якості і ефективності навчання, в тому числі через розробку сучасного програмово-методичного забезпечення навчального процесу. Цього потребує і прийнятий минулого року Закон України «Про вищу освіту» [1], в якому визначається, що зміст вищої освіти представляє собою «обумовлену цілями та потребами суспільства систему знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних і громадянських якостей, що має бути сформована в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури та мистецтва», а зміст навчання складають «структура, зміст і обсяг навчальної інформації, засвоєння якої забезпечує особі можливість здобуття вищої освіти і певної кваліфікації».

Професійна підготовка студентів визначається комплексом загальнонаукових і спеціальних знань, умінь і навичок, певними вимогами щодо фізичних, психічних, інтелектуальних і моральних якостей особистості, які б дозволили їй ефек-

тивно виконувати професійні обов'язки. Законом України «Про вищу освіту» встановлюється, що «якість вищої освіти — сукупність якостей особи з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість і обумовлює здатність задовольняти як особисті духовні і матеріальні потреби, так і потреби суспільства».

В систему професійно-педагогічної підготовки входить сукупність форм, методів і заходів в усіх структурних ланках навчально-виховної роботи у вузі. Разом з цим вона повинна відображати взаємозв'язок і певну логічну послідовність як в навчальному плані в цілому, так і у вивченні окремих дисциплін.

При цьому педагогічна система, в якій буде діяти майбутній спеціаліст, розуміється як сукупність структурних (зміст навчання, діяльність і комунікація вчителя і учня) і функціональних (розвиток конструктивної, організаційної, гностичної, комунікативної і рухової функцій спеціаліста) компонентів, які підпорядковані загальній меті [4].

Тому вирішення завдань по наблизенню навчальних програм, за якими відбувається підготовка фахівців, до умов майбутньої професії повинно

розпочинатися із визначення точних уявлень щодо самих цих програм і технологій, що їх реалізують. Під соціально-педагогічними технологіями [3] пропонується розуміти знання, певний спосіб отримання соціально-педагогічного результату, що заданий нормами керуючих програм і може бути відтворений в умовах, адекватних цілям освіти.

На сьогодні намітилося декілька підходів до професійної підготовки студентів, серед яких виділяються традиційне і контекстне (модульне) навчання. В першому навчальний процес спрямовується на оволодіння теоретичними основами окремих навчальних дисциплін. Контекстне навчання передбачає «безпосереднє розгортання логіки (контексту) професійної діяльності в систему навчальних завдань, виконання яких забезпечує оволодіння контекстом (змістом) професійної діяльності» [7]. Тобто в традиційному навчанні головним завданням є оволодіння окремими знаннями, уміннями і навичками з профілюючих дисциплін, а в контекстному навчанні відбувається послідовне формування професійних умінь і навичок майбутньої діяльності. Структура навчального модуля складається з таких компонентів [7]: цільове завдання, психологічний базис, входження в модуль, інформаційне забезпечення, лабораторний практикум, шкільний практикум, контроль-залікові завдання, корекція, рефлексія навчальної роботи.

При підготовці фізкультурних спеціалістів у вузі використовуються, як правило, природні, біологічні, гуманітарні науки, педагогіка фізичного виховання, різні форми спортивної і рекреаційної активності і спеціалізація. Нас в першу чергу цікавив курс теорії і методики фізичного виховання як комплексної профілюючої дисципліни, тому що в ньому не тільки висвітлюються мета і завдання, принципи і методи фізичного виховання, але й інтегруються теоретичні знання і практичні уміння і навички, що студенти отримують на інших дисциплінах. За останніми даними [8], курси теорії і методики фізичного виховання зустрічаються в 58% і 73% із досліджених європейських вузів відповідно, що готують спеціалістів з фізичного виховання, і виділяють на цю дисципліну у середньому 61 і 124 години навчального часу.

Як відомо, основними функціями процесу управління в будь-якій сфері є планування, організація, мотивація і контроль, які поєднуються процесами комунікації та прийняття рішення [2]. В навчальних програмах головним чином висвітлюються питання стратегічного планування і частково — контролю. Стратегічне планування визначає шляхи досягнення загальних цілей і проходить в такому порядку: визначення цілі, аналіз умов діяльності, розробка варіантів і критеріїв виконання, їхня оцінка і вибір однієї з них, встановлення планових документів. Планування допов-

нюється контролем — перевіркою відповідності визначених шляхів цілям діяльності у різні моменти здійснення (у зв'язку з чим розрізняють попередній, поточний і підсумковий контроль).

З іншого боку, в наш час відбувається інтенсивний розвиток інформаційних технологій, які впливають на всі сфери життя і діяльності, що викликає необхідність більш широкого їх використання у галузі освіти і фізкультурної освіти в тому числі. Це стосується більш повного застосування доступної інформації, з одного боку, а з іншого — розробку технологій навчання з орієнтацією на інтенсифікацію навчального процесу [6].

Одним з основних напрямків використання сучасних інформаційних технологій у підготовці спеціалістів з фізичної культури є, серед інших, створення і застосування їх як дидактичного засобу (навчальні мультимедіа системи), програм контролю і самоконтролю знань з різних спортивно-педагогічних дисциплін [5, 6]. Завдання підвищення рівня підготовки фахівця недостатньо вирішуються не через недоліки в технічних можливостях, а через відсутність науково-методичного забезпечення застосування досягнень сучасних інформаційних технологій. Важливо, щоб в навчальному процесі інформаційні технології і теорія навчання діяли сумісно. У зв'язку з цим набуває особливої актуальності розробка дидактичних і методичних принципів застосування сучасних інформаційних і комунікаційних технологій в навчальному процесі. Для цього необхідно розробити педагогічну концепцію підготовки фахівців з фізичної культури в умовах застосування сучасних інформаційних і комунікаційних технологій в навчальному процесі, підготувати підручники і навчальні посібники (в тому числі в електронному варіанті) для забезпечення цього процесу.

Щодо практичної реалізації нових підходів у технологіях навчання, то у межах викладення навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку» було розроблено і запропоновано таку систему.

Лекційні заняття проходили за традиційною схемою і охоплювали великі, найбільш значущі теми в самому загальному вигляді. Для конкретизації знань студентів з окремих тем, уточнення і доповнення їхніх уявлень на семінарських заняттях було запропоновано методичні посібники, в яких навчальний матеріал розподілений за темами. Вивчення матеріалу по кожній з тем здійснюється невеликими частинами (параграфами), послідовне засвоєння яких дає можливість вивчити матеріал всієї теми, а вивчення всіх тем дозволяє оволодіти основними теоретичними питаннями курсу «Теорії і методики фізичного виховання дітей дошкільного віку».

Для здійснення поточного контролю успішності засвоєння матеріалу в кінці кожного параг-

рафа передбачено контрольні запитання для самоперевірки, після яких надано необхідний пояснювальний матеріал. Довідковий матеріал для розширення або уточнення деяких питань розглянутої теми подано в кінці кожної теми. Для підсумкового контролю оволодіння матеріалом по кожній з тем передбачаються питання контрольної карти.

Під час роботи з посібником студенти повинні:

- 1) записати в робочому зошиті назву теми, яка вивчається, а потім назву параграфу;
- 2) уважно прочитати зміст параграфу та скласти його конспект у зошиті;
- 3) виписати питання для самоконтролю і відповіді на них письмово;
- 4) перевірити правильність власних відповідей за допомогою пояснювального матеріалу та за допомогою викладача;
- 5) при виникненні питань звернутися до довідкового матеріалу;
- 6) після вивчення матеріалів всієї теми відповіді на запитання контрольної карти, отриманої від викладача.

При такому підході до процесу навчання враховується не тільки логіка викладання курсу ТМФВ, яка передбачає поступовий перехід від загальних уявлень студентів про мету, завдання, принципи і методи навчання і розвитку у фізичному вихованні до конкретних кроків, які повинен робити вихователь, по оволодінню дошкільниками різними видами рухової діяльності. Можна побачити, що при цьому реалізуються деякі положення програмованого навчання і теорії управління, що дозволяє зробити курс ТМФВ доступним при використанні його у дистанційному

навчанні. З іншого боку, полегшується і автоматизується контроль і корекція знань студентів протягом самого навчального процесу.

Таким чином, подальше підвищення якості професійно-педагогічної підготовки студентів можливе тільки через поєднання державних вимог до спеціалістів з вищою освітою з впровадженням сучасних технологій.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» // Освіта України. — №17(313). — 26.02.2002 р.
2. *Жданова О.М.* Управління фізичною культурою: Навчальний посібник для фізкультурних вузів. — Львів, 1996. — С. 66—73.
3. *Кустов Л.М.* Анализ и проектирование педагогической деятельности: Программа и методические указания по курсу. — Челябинск, 1991.
4. Педагогічні основи керівництва професійною підготовкою учителя фізичної культури: Навчальний посібник для студентів факультету фізичної культури педінституту / С.Ю.Балбенко, Ю.Г.Васін, В.Г.Григоренко та ін. — Харків: ХДПІ, 1992. — С.47.
5. *Петров П.К.* Современные информационные технологии в подготовке специалистов по физической культуре и спорту // Теория и практика физической культуры, 1999. — № 10. — С. 6—9.
6. *Федоров А.И.* Методологические аспекты информатизации профессионального образования // Теория и практика физической культуры, 2000. — № 4. — С. 11.
7. *Шпак В.М.* Контекстно-модульна організація професійної підготовки // Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури та спорту в Україні: Матеріали першої республіканської конференції. — Луцьк: «Надстир'я», 1994. — С. 79—81.
8. *Laporte W.* Physical Education in the European Union in a harmonization process in EUPEA. — News letter № 4, 1999.

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СПОРТИВНИХ ІГОР

Викладач кафедри ТМФВ Т.О. Головка

Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

Фізична культура є одним з **головних базисних компонентів культури людини**. З одного боку, вона забезпечує високий рівень життєдіяльності організму, створюючи тим самим передумови для ефективної суспільно-корисної діяльності особистості, її трудової, творчої та соціальної активності. З іншого боку, процес формування і прояву фізичної культури особистості припускає не ізольований розвиток фізичних здібностей людини, а їх тісну взаємодію з морально-етичним, духовним та всебічно гармонійним розвитком особистості.

Сучасний стан українського суспільства визначається переломним характером та динамізмом. Трансформуються не тільки економічні підвалини, але й система духовних цінностей. У цих умовах виникає необхідність виховання особистості, здатної не тільки на репродуктивну діяльність, але й на прийняття нестандартних рішень; особистості, спроможної виробляти незвичні способи дій, здібної до постійного самовиховання, самовдосконалення та саморозвитку, тобто особистості творчої. Ця проблема ще більше актуалізується, коли мова йде про особистість майбутнього вчи-